

De Schat.

Den volgenden dag ging heel het huisraad van Toke Mertens zaliger bij notaris aan de meestbiedenden overgelaten worden. Zoo luidde de advertentie in de gazet.

Twee neven en erfgenamen hadden dien Zondagnamiddag het huizeken opengezet voor alle nieuwsgierige kijkers.

Veel was er niet te zien, buiten de gewone meubelen, en de bezoekers waren schaars opgekomen.

Brouwer Van Damme liep even aan, en vroeg om de antieke schilderij te mogen zien, die onder de te veilen voorwerpen vermeld stond. Ondertusschen begluurden hem Janneken Vertongen en Leo Lammekens van uit den hoek, waar ze, kwansuis onaandachtig, een paar oude tellooren bekeken.

« Daar zult U misschien wel in vallen, brouwer, » zei

de rosse neef, « ge zijt immers liefhebber van oud schildrijwerk... ? »

Daarop kwam Janneken Vertongen met een groot stukken aandacht naderbij geslopen ; hij zag naar den brouwer en den rossen neef, alsof die beiden met zijn geldbeugel gingen loopen. Hij kwam achter den brouwer staan, en het leek waarachtig of op het paneel, onder den grooten lindeboom op het dorpsplein, de boeren en boerinnen in dolle kermisviering voortbewogen en welhaast uit de belijsting zouden springen.

De brouwer, die enkele goede familiestukskens bezat, had kunstwerk gezien. Alleen de vroegtijdige dood van zijn vader had hem gedwongen zelf de leiding van de zaak in handen te nemen en zijn studie aan de hoogeschool te staken. Als dat van een kenner ging zijn oog over het paneel ; dan wreef hij nog eens over het beschilderde vlak, en zette het weer op de schapraai.

« Nonkel zaliger heeft altijd gezegd dat het een kostbaar stuk was », praamde de rosse neef.

« Wat wist die daarvan ? » siste Janneken Vertongen tusschen zijn tanden.

De neef wou blijkbaar de gunst van geen enkelen koper verbeuren, en deed of hij het nijldige woord van Vertongen niet hoorde.

« Nonkel heeft vroeger voor de vaste waarheid van 'n grooten heer uit de stad gehoord, dat het een Breughel is, en hij heeft ze daarom nooit willen verkoopen. »

« Ja, » antwoordde de brouwer, « het is wel in den aard van Breughel, maar toch niets meer dan een slechte kopie, om u de waarheid te zeggen. Maar misschien komen er wel andere liefhebbers, » vergoelijkte hij daarop en stapte buiten.

Als de brouwer weg was, hing er een looden stemming in de kamer. Janneken Vertongen knipoogde naar Lammecken toe, — zoo heette hij in de wandeling — en zeide hem :

« Wij gaan ook wandelen » en tot de twee neven : « Tot morgen, op den koopdag ».

Schijnbaar onverschillig trokken ze den dorpel over,

maar niet zoohaast waren ze het venster van Toke Martens voorbij, of Janneke fezelde Lammeken in 't oor :

« We moeten den brouwer zijn woord hebben ».

Gezwind stapten ze hem achterna, en als ze zagen, dat hij naar zijn huis toetrad, hoestte Janneken 'ne keer.

Meneer Van Damme zag om, en als hij bemerkte, dat de twee boezemvrienden op hem toekwamen, bleef hij glimlachend staan.

« Brouwer, gij denkt toch echt, dat die Breughel maar een namaaksel is ? »

« Ja, zeker... »

« Dan gaat ge hem vast niet koopen. »

« Neen ! »

« De vijf daarop. »

Janneken stak zijn hand vooruit met de overtuiging van een paardentuischer, en de brouwer, die een kluchtigen kant aan het geval begon te zien, liet goedmoeds zijn hand grijpen door den sluwen barbier.

« Woord is woord, zulle, brouwer ; gij koopt niet, wij koopen wel, nietwaar, Leo ? »

« En wat gaat ge er mee doen ? » vroeg de brouwer, schertsend.

« Dat zullen we zelf wel zien ». En daar Vertongen sterk drukte op het woordje « zelf », vond Meneer Van Damme het niet noodig hen nog verder bij te staan met goeden raad, en stapte langs de koetspoort binnen.

« Voor den brouwer was ik benauwd, maar we hebben hem beet ! Zijn woord « roefen » kan hij niet meer, of ik maak hem uit voor een leugenaar in het aanschijn van heel het dorp ! Lammeken, we hebben ons Zondagsche pint verdiend. Kom, we moeten dat verder overleggen ; we gaan naar « Het Pannenhuis ». We gaan in een hoek zitten, en mondje toe, als ze ons hooren kunnen... »

Vijf minuten later zaten Lammeken en Vertongen, de slachter en de barbier, te fezelen over den geschilderden schat, bij schuimende pinten. Het was een echte Breughel, de brouwer kende niets van schilderijen. Maar ze hadden hem vastgelegd, — op het woord gepakt — snoefde Vertongen. Daar waren wel meer menschen rijk geworden met den verkoop van een schilderij.

De vader van den man van Toke Martens was vroeger hovenier geweest op een kasteel, en die Breughel kwam zeker van daar. Daar hingen nu nog veel schilderijen, had hij gehoord.

« Gij zult bieden, Lammeken, » zei Vertongen, « van u zullen ze het minder verwachten; ze weten in het dorp te goed dat ik doortrokken ben lijk een smoutkruik, « en zijn oogskens glinsterden; « Steek maar vijfhonderd frank op zak; zoo hoog mogen we wel gaan... »

« Ja, maar, ieder voor de helft staan! »

« Den kooprijs nemen we eerst af, als hij verlapt is, en dan deelen we de winst. »

« Onder de twintig duizend laten we hem niet gaan », zei Lammeken, en, als ze dien avond aan hun vijftiende glas waren, hadden ze geleidelijk den « minsten » prijs tot honderd duizend opgedreven.

Des anderendaags zaten de twee vennoten, de slachter en de barbier, op de veiling van Toke Martens. Ze lieten alle stukken eenvoudig voorbijgaan, zonder maar eens te bieden. Ongedurig keken ze van tijd tot tijd naar den

Breughel, en dan weer over het groepje koopers en nieuwsgierigen, om uit te spieden wie voor hen wel mededingers konden zijn.

Eindelijk nam de roeper de schilderij van de schapraai :

« Nu iets, voor groote liefhebbers ! Nen echte Rubens...

Wie zet hem in ? »

Janneken stiet Lammeken in zijn zij, stak de vingers van zijn beide handen over zijn dijen, en prevelde, nauw hoorbaar, met scheeven mond naar den slachter toe :

« Tien. »

« Als niemand hem inzet », zei de slachter daarop, « doe ik het. Tien frank ! »

« Vijftien », riep de rosse neef daarop, die medeerfgenaam was.

Janneken Vertongen wierp hem een paar venijnige blikken toe. Ja, ja, die kon goed zetten, die moest toch niet betalen ! Die paartte mee van de heele opbrengst ! Maar weer kreeg Lammeken in zijn zij een stomp, die hem onaangenaam aandeed. Janneken zijn elleboog scheen zoo scherp als de punt van zijn slachtersmes.

« Twintig », riep hij daarop.

« Dertig », klonk het van onder den rossen knevel, beslist.

« Vijftig », riep Lammeken, half woedend.

« Tachtig », zei de neef daarop.

« Honderd », brulde Lammeken.

« En vijf », zette de neef nu, in sourdine.

« Nog twintig bij », zei de slachter.

Toen nu de rosse neef Janneken Vertongen luidop, uit loutere list, tot den slachter hoorde zeggen, dat het nu genoeg was, hoogde hij niet meer.

« Geluk met de Rubens ! », zei de roeper daarop, en hij stak den Breughel naar Lammeken toe ; maar Janneken Vertongen vloog er op los, lijk een sperwer op een musch, nam de schilderij uit zijn handen, en trok er mee buiten. Daar liet hij er langs alle kanten het zonnelicht over spelen, en bekeek ze alsof de rest van de wereld voor hem niet meer bestond.

Lammeken had ondertusschen den koop prijs met de tien per cent in de handen van den zaakwaarnemer afbe-

taald, had uit loutere vreugde den roeper een frank in zijn handen geduwd, en kwam nu ook buiten gedrenteld.

« Hij is schoon, jong, » zei Janneken. « Hij is zeker honderdduizend frank waard. Zeg, Lammeken, dien rosse heb ik daar goed gedonderd, nieuwaar, met te zeggen, dat ge genoeg had geboden. We lieten hem onder de vijfhonderd niet gaan. »

« Hebt ge gehoord, hoe 'k er mee twintig en dertig frank bijsmeet? » bofte de slachter daarop en hij vaagde, met zijn mouw, van zijn voorhoofd het zweet, dat erop lag, alsof hij zoo pas een os had gevild.

« Zondag acht dagen, trekken we er mee naar Antwerpen, kom, ga mee tot bij mij, en dan kunnen wij alles verder regelen. »

En de twee kunstminnaars trokken met hun schat den barbierswinkel binnen.

Den volgenden Zondag was 't Sinksen, en onder hun beikens, trokken ze naar de stad. Reeds van in den vroegen morgen, stond de slachter in zijn « tippen ». Janneken Vertongen kwam ook al heel in de vroegte aangestesseld in een nieuw pak, dat hij voor de gelegenheid bij nachtwaken nog extra had laten maken. Lammeken stond in zijn trouwfrak, waar zijn rug uitkromde als die van een olifant. Hij had immers, sinds zijn trouwdag, een kleine honderd pond bijgewonnen in gewicht.

« Wie zal hem dragen? » opperde hij.

« Kom hier! Ik zal hem eerst wat dragen. » En daarmee nam hij het paneel op, dat nu in een zwaar grauw papier was gewikkeld, met een sterke zakbandenkoord errond.

De brouwer stond buiten op zijn pantoffels zijn eerste pijp te rooken, als hij de twee tochtgenooten zag aankomen. Het was wel of Janneken levend kwik door de beenen vloeide, en de loome slachter zelf stapte zoo ijverig naast hem op, dat een stofwolkje achter hem opsteeg. Dat tooneeltje herinnerde hem wel aan een plaatje van zijn bijbelsche geschiedenis uit de school, waarin Jozuë en Kaleb heentogen naar het Beloofde Land...

« We trekken er op los, Meneer Van Damme! »

De brouwer glimlachte om de komende pret ; daar ging wel wat schoons van komen.

Ze hadden nog een kleine halve uur te wachten, eer ze omzichtig met den schat een populairken binnen stapten van den bommeltrein. Eerst zette Janneken « hem » recht op de bank ; maar zoo kon hij vallen ; dan trachtte hij « hem » onder de zitplaats te duwen, maar dan kon hij met de voeten beschadigd worden. Zoo legden zij hem bovenop de rek, en Janneken nam plaats recht daaronder, en Lammeken, vlak ervoor.

Gansch op het laatste, hijgend als een koetspaard, kwam nog een dikke reiziger binnengestormd. Die begon zijn pakken en valiezen, zonder toe te zien, links en rechts naar boven te gooien. Dan had hij nog een pakje, dat, naar het doorwegen in zijn hand, zwaar scheen als lood. Hij ging het met zijn hoed boven op den schat leggen van de twee vrienden. Maar daar vloog Lammeken recht, en hield zijn arm tegen :

« Pas op, Meneer ! »

« Breekwaar zeker ? »

« Wat anders dan breekwaar ! » En zijn oogen kwamen nu, weer gerust gesteld, veiligheid zoeken in die van den barbier. Die voelde met den schat boven zijn hoofd, op zich een gewicht, lijk een consoolbeeld onder een gekapte Vlaamsche schouw.

Aan iedere halt zwolg de trein nieuwe passagiers op, die hun familie bezoeken gingen in de stad, bij de gelegenheid van de kermis. Toen ze aankwamen, drongen honderden en nog honderden, met pakken en zakken naar buiten en de twee vrienden lieten zich meedeinen in den maalstroom van die vele menschen.

Lammeken hield « hem » nu rechtop tegen zijn breede flank, en om « hem » nog beter te beschermen, stapte hij instinctmatig half-zijdelings vooruit :

« Wij gaan eerst recht naar Dries, nietwaar, daar zijn wij het dichtste bij. »

« Jawel. »

Ze stapten nu lossere een paar straten door. Overal krioelde het van buitenmenschen, die hun ingeweken familieleden kwamen weerzien met stadskermis. De boeren

droegen een vouw in hun broek, zoo scherp als een kapmes, en de boerinnen gingen in 't volle goud.

« Lammeken, wil ik eens een raadsel afzetten? » zei Vertongen schamper.

« Zooveel als ge wilt. »

« Weet ge wat verschil er is tusschen die menschen en ons zelf? »

« Neen! » antwoordde Lammeken, met oogen als kalfsnieren.

« Wel, die komen om ze te verteren; en wij, om ze te halen! »

Ze schokten beiden van 't lachen en daarmee stonden ze voor de hoekherberg « In Zeveghem ».

Daar woonde dikke Dries en bij hem was 't de zoete inval voor al de Zeveghemmenars, die de stad bezochten. Ze vroegen een glas bier, vertelden het nieuws van het dorp en wilden dan den weg naar 't Muzeum weten. Die werd met de grootste gulhartigheid gewezen, nadat dikken Dries door Lammeken een glas was aangeboden.

« Gaat gijlie naar 't Muzeum, om de kermis te zien? » vroeg Dries, al maar doorstappende.

« Neen, maar we hebben wat bij, dat er thuis hoort », zei Vertongen met waardigheid.

« En als 't lukt, dan zal het straks wel kermis zijn! »

Daarmee stapten ze naar het Muzeum toe. Dit was nu bij uitzondering, om kermiswille al gesloten. Ze snuffelden echter een tijd lang, als hyena's, rondom het groote, grijze gebouw, tot de portier hen in de gaten kreeg, en hem vragen kwam wat ze daar deden.

Zij legden hun geval uit. De poortier giste een nieuwen schat in aantocht voor de groote verzameling en gaf raad.

Zoo, zoo. Dan moesten ze met den conservator spreken, hij was niet hier, maar als het over schilderijen ging, ontving hij altijd. Het was een heel lieve mensch. Ze moesten er maar aanstonds naartoe; hij woonde vlak bij in de andere straat...

Daarmee waren ze weg: Nu ging de groote stonde aanbreken.

Janneken voelde even of zijn das goed zat, sloeg met

zijn zakdoek het stof van zijn schoenen, en plechtig bekeek hij zijn vriend.

« Leo », zei hij, « gij houdt hem vast. Ik zal het woord doen. En als die heer komt, doet gij zelf er het papier af, verstaan ? »

« Ja », antwoordde de slachter, met een stem, rijk aan aandoening, want sinds de loting had hij zoo'n gewichtig oogenblik niet meer beleefd. Daar was zelfs trouwen klein bier bij.

Nu waren ze aan 't nummer. Ja, ja, 91... Maar een bel hing er niet. Ze keken verlegen rond tot Lammeken zich herinnerde, dat de kinderen van den brouwer ook wel binnengeraakten met in de bus te slaan.

« Willen we eens kloppen ? » zei hij daarop, verlegen, en terwijl hij zijn oogen, als om steun te zoeken, naar die van zijn kameraad liet gaan, sloeg hij met zijn grove handen in de brievenbus.

De meid opende, en keek heel verbauwereerd, als de twee mannen, lijk ouwe bekenden, de gang binnenstapten.

« Der hing geen bel, » verschoonde nu Lammeken, « daarom hebben we maar eens geklopt ».

Op 't zwart knopje duwen om te bellen, » wederverde de meid. « Ik dacht dat het Nicht al was, omdat er gebust werd... Wat wenscht u hier ? »

« Wij moeten Meneer van de schilderijen spreken », zei Lammeken, die nu maar door sprak, omdat hij toch eenmaal aan 't woord was, « we hebben wat bij voor hem. »

De meid lachte om het komisch geval; ze had al jaren in dit huis gediend, en ging haar meester roepen. De slachter begon nu onmiddellijk aan de koord te tornen, maar de barbier stiet hem aan, en zei hem zenuwachtig, dat hij nog wachten moest.

Rond en joviaal, de vreugd golvend door zijn grijzen baard, kwam de conservator de wachtkamer binnen.

Die dag bracht altijd zijn pret mee voor hem, om de gulle, oude volksvreugd. Met een oogslag nam hij het groepje op.

« Waarmee kan ik de vrienden van dienst zijn ? »

« Mijnheer », zei Vertongen daarop, een stap vooruitzetend, « wij zijn van verre gekomen om u iets te toonen, dat

u waarlijk genoeg zal doen. Wij hebben namelijk een schat van een schilderij ontdekt, die zal begeerd worden door al de liefhebbers van de stad, en wij bieden hem u aan. Doe open, vriend Leo.»

Daarop begon Lammeken met zijn zweethanden aan de knopen te rukken van zijn pak, maar hij kon ze niet loskrijgen. Dan schoot hij simpel in zijn broekzak, nam zijn « lierenaar », en sneed op drie, vier plaatsen de koorden door.

Met kennersblik nam de Conservator de schilderij, bekeek ze, en gaf ze, na enkele oogenblikken, terug in Janneken's handen.

« Hoeveel is ze waard, Meneer, hoeveel? »

« 't Is maar een slechte kopij; misschien twintig franken, als ge een liefhebber treft. »

Stilte als in de Sahara...

« Dat dacht de brouwer ook, Meneer, » zei Lammeken daarop, met een zee van wanhoop in zijn oogen.

Janneken zelf werd er week bij: « En is daar niets aan te doen, Meneer? We zijn toch van zoo verre gekomen. We dachten zeker... »

« Mijn rechtzinnige meening. Als u wat beters vindt, komt u terug. Dit is waardeloos. »

En hiermee leidde hij hen de gang in.

Niet zoohaast waren ze buiten, of de barbier stak den slachter de schilderij onder den arm, waar nu het papier los op zat. Hij liet ze zich in de handen duwen, en dadelijk, met dat loswaaiend papier en de schilderij en hun bezweete tronies, trokken ze de aandacht van de voorbijgangers op zich. Dat maakte Lammeken al dadelijk zenuwachtig, en hij had met dat ding geen honderd passen gedaan, of hij begon te blazen als een kwade stier.

« Een zaak heb ik u te zeggen, Janneke, » zei hij, en hij keek hem ondertusschen maar zijlings aan, « gij gaat niet van hier, zonder dat gij uw paart betaalt! Gij zijt er mee begonnen! »

« Alle hoop is nog niet verloren, » antwoordde de barbier, zonder overtuiging echter. « Ik moet eens eventjes naar mijn kozijn toe. Houd u hem maar bij... »

« Nee, nee, gij gaat eerst mee naar Dries, en dan gaat

ge mij betalen, zoo waar als ik leef, en dan gaat ge, waar ge wilt, al wilde naar de hel.»

« Ik zal meegaan, vriend, maar zij wat kalm, » zei Ver-tommen, verzoenend. « Onze dag is daarom nog niet ver-loren; 't is immers kermis, al is « hij » niet verkocht! »

« Ja maar, wie heeft er zijn geld ingestoken? » siste de slachter. « Dat ben ik toch, he? »

Daarmee stapten ze den dorpel van het Zeveghemsch lokaal over. Lammeken zette zijn pak in een hoek, nam plaats voor den toog, bestelde een glas bier, en vaagde zijn zweet af.

« Hoe is 't eigenlijk afgelopen? » vroeg Dries, terwijl hij een groote gulp uit de pomp trok.

« Slecht! », zei Lammeken. « Maar ik moet mijn geld hebben, de helft, weet ge! » En daarmee richtte hij zich onheilspellend tot den barbier, die het daarmee ook al niet koeler kreeg.

« Dat was er toch eigenlijk zoo niet bij uitgesproken, Leo, » mopperde de baardkrabber happerend.

Daarop greep de slachter opnieuw de schilderij vast: « Wel, Dries, dat stuksken hebben we op gelijk akkoord gekocht, en nu schijnt dat heertje zich daar niets meer van aan te trekken. Wat dunkt u daarvan? »

« Gelijk gekocht, gelijk betalen! Dat dunkt mij ten minste, » opperde de baas uit « Zeveghem », die blijkbaar aan Lammeken een beteren klant had dan aan den barbier, die haast nooit in de stad kwam.

« Wel, man, wat gaat ge er dan mee doen, kiezen of deelen? »

« Als hij verkocht is, eer niet! »

« En nu geen duit? » onweerde het.

« Geen duit! » klonk het weer, gedempt.

« Daar dan, » zei Lammeken, en met een zwaai kwam het oude paneel neer op den kop van den barbier, en zoo geweldig, dat het in twee stukken doorbrak. Daarop sprong het slachtoffer als een weerlicht buiten.

Maar de slachter, wiens woede nog lang niet gekoeld scheen, vloog hem achterna, en huilde: « Mijn geld! mijn geld! »

De boeren in hun blinkende jassen en de boerinnen,

met goud beladen, keken verwonderd om naar de feeststoorders, die nu al bij den hoek van de straat voortijlden. Daar stond een policieman, en Janneken ging achter hem schuilen. De man met de zilveren strepen vroeg onmiddellijk om uitleg, maar hij had niet zoohaast « in Zeveghem » verstaan, of zijn aangezicht klaarde op, en hij zei: « Wij gaan ter plaats. »

Hij was ook van de streek, kende Dries opperbest uit dagelijksch bezoek en wou volstrekt den strijd vermijden.

« Wij zullen de zaak gaan regelen in Zeveghem zelf », stelde hij voor.

Lammeken zag van terzijde woedend naar den barbier, maar hij had toch te veel respect voor den man « met de zilveren knoppen, » dan dat hij zou geweigerd hebben op zijn voorstel in te gaan.

Dries lachte, als hij het drietal zag binnenkomen, en wees, als of er niets gebeurd was: « Hier staat uw glas gersten, Leo! »

« Leg me nu eens uit, hoe de vork eigenlijk in den steel zit... » en daarop begon Lammeke een requisitorium

tegen den barbier, die meer en meer van zijn stuk geraakte, alhoewel hij thuis een felle prater was.

« Vertongen », zei de gardevil daarop, met iets van de wijsheid van Salomon boven zijn oogen, « gij moet betalen. »

« Ik heb zooveel geld niet bij ! »

« Dan neemt ge ieder een stuk van de schilderij, en Janneken moet een schuldbewijs teekenen van vijf-en-zestig frank voor den slachter, en daarmee is het gedaan. En voor ons moeite, Dries, zullen we van ieder een goeien trippelen drinken. »

Na dit bieroffer, ging ieder zijns weegs.

's Avonds reisden ze elk op zijn eentje naar huis terug, en aan 't station van Zeveghem, deden ze alsof ze elkaar niet kenden.

's Anderdaags vroeg de brouwer naar de schilderij, maar kreeg geen antwoord. De volgende week verkochten ze, ieder op hun beurt, hun half paneel aan den rossen neef voor vijf frank. Die heeft ze met twee plankjes aaneengenageld, en sinds bij zijn schouw opgehangen. En het stuk geeft hem thans evenveel genoegen, als het vroeger gaf aan den man van Toke Martens zaliger.

Juul GRIETENS.

VAN REUZEN en MENSCHEN

L. OPDEBEEK. — UITGEVER. — ANTWERPEN.

Juul Grietens.

Van Reuzen en Menschen

Met pentteekeningen van Stan van Offel.

L. OPDEBEEK. — UITGEVER. — ANTWERPEN.